

NAPREDNJAK

NEJUNAČKOME VREMENU U PRKOS!

RUKOPISI SE NE VRACAJU. -
PISMA I POŠILJKE NEPLA-
-- ČENE NE PRIMAJU SE. --
OGLASI SE RACUNAJU 16 PA-
RA PO PETIT RETKU, A ZA
VIŠE PUTA PO POGODBI.
PRIOPĆENJA I ZAHVALE 20
-- -- PARA PO RETKU. -- --

Pretpлата: za Šibenik (donošenjem kući) godišnje Kr. 5.— za Austr.-
Ugarsku Monarhiju godišnje kr. 6.50 — za inozemstvo godišnje kr.
8.50 — Pojedini broj u mjestu 8 para, vani 10 para.

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Odgovorni urednik: A. -VJEKOSLAV TRINAJSTIĆ.
Izdavač, vlasnik i tisak „Pučka Tiskara“ D.r V. Iljadica i drugovi
u Šibeniku.

Zaplijenilo bi! Op. Ur.

Pod ovom opaskom uveli smo u našem uredništvu u ovo zadnje kritično doba dobrovoljnu — recimo: preventivnu — cenzuru, e da poštedimo trud i muku — držav. modroj olovci.

I više od C. k. Drž. odvjetnika znojimo se i študiramo sve zakonike i ustanove o slobodi štampe, zajamčene nam temeljnim držav. zakonima; prije nego stavimo u štampu, kljaštrimo, preinačujemo, bacamo u koš sve „buntovnije“ članke i dopise, e da ne upadnemo u kakvu skrajnost K. Z. — pa ipak?

Spomenemo li jedno zvučno geografsko ime Drž. Odvj. oklapi nas ništa manje nego § 58 K. Z. t. j. *veleizdajom!* Šapnemo li u ovoj teškoj mucii ime sijedog vladara eto ti zločina po § 63 K. Z! Napišemo li par redaka o „našim dušmanima“ o „sistemu“ o raznim ukazima, zabranama, o vojničkim i žandarskim stvarima, o špijunaži, detektivima, dispositionsfondima modra olovka po našoj koži pravi skrižaljke — u smislu §§ 65, 303, 305. K. Z.

Sve dakle u smislu zakona i po zakonu — onom istom, kojega smo i mi od istih učitelja i iz istih kodeksa naučili!

Napokon i ono, o čemu sve novine, osobito njemačke, česke, pa i hrvatske (pod Cuvajem!) mogu da pišu, nama biva *zaplijenjeno*, jer pišemo — nejunačkom vremenu u prkos

Jer oni, koji nas plijene i kad se veselimo nad pobjedama braće i kad se bezazleno šalimo . . . htjeli bi da u ovom kritičnom času i misao našu i želje i sva čuvstva naša zbrišu, premda po § 11 K. Z. „radi mislih i osjećaja nitko ne može biti pozvan na odgovornost“; htjeli bi da naš razum, naša pamet postane — „tabula rasa“, po kojoj bi onda ruka sistema pisala i računala po svom čefu.

Ali mi ćemo pisati kako znamo i kako osjećamo, ili jednostavno nećemo pisati ništa, a rodoljubni će nam čitaoci oprostiti i razumijet će našu opasku: *zaplijenilo bi!*

Zaplijenilo bi! — zaplijenilo bi nam u ovom času i srce i dušu, jer u ovom času (ponavljamo) idu nekom posli napako Okrenulo magare niza stranu!

zaplijenjeno! Op. Ur. . . .

„Aufruf des Albanien-Komitees.“

Bečki „Fremdenblatt“ donio je nekidan ovaj proglas nekakovog odbora „za Albaniju“, sastavljena od bečkih grofova, Rittera, Hofrata itd. sa poznatim (iz Fridjungova procesa) barunom Chlumeckym na čelu:

„Balkan Balkancima“ parola je, koja je vodila Evropu za ovog balkanskog rata. Po ovom principu podižu plemena arbanaska potpunim pravom (?) svoje zahtjeve na državnu neodvisnost. (A naša državna prava, ustav i slobodine zajamčene temeljnim držav. zakonima? Op. Ur.) Krvlju je natopljeno arbanasko tlo (jest! ali krvlju našom usljed divljeg klanja i raz-

bojništva arnautskog! Op. Ur.) muževi lišeni oružja, nezaštićene žene i djevojke okrutno se ubijaju (valjda ih Srbi kolju!) u plamenu bukne sela i dvorovi, crkve bivaju orobljene (iz tisuću i jedne noći!) sloboda vjeroispovijedanje je sputana (Sad dolazi glavno! Op. Ur.) Sve to skrivili su oni (Srbi, Bugari itd.) koji su *tobože* istupili da oslobode kršćane od turskog jarma (sada „tobože“, a kad smo Beč od Turaka i krštene azijate od nekrštenih obranili onda smo zbilja bili „autemurale christianitatis“!) dočim mjesto toga stavljaju Albaniju u najgore ropstvo. Na temelju zapisanih prava (bit će intavulirani!) naša je domovina (t. j. Austrija) stekla protektorat nad katolicima arbanaskim, koji su navikli, kao i inovjerci Arbanasi, da traže zaštitu od Austrije. Nego priklonjenje Arbanasa Monarhiji izazivlje mržnju njihovih neprijatelja. Bio bi dakle to veliki znak naše slabosti a moć se pokazuje demonstracijama i blokadama protiv kršć. siročadi i udovicama!) dapače grijeh protiv vlastitog domovini (Austriji!) kad bi šticienike austrijske (braću Arnauts!) prepustili njihovim dušmanima, te ih u njihovoj bijedi zapustili bez materijalne (novaca i pušaka!) i moralne (blažen moral bečkih Hochstaplera!) potpore te kad bi samo gledali (ne nego pucajte — iz topova!) kako ih kolju. (Bijedni Arnauti, sve bi ih Srbi poklali da im nije braće Teutona! Op. Ur.)

Hoćemo stoga da progonjenim Arbanasima (!??) koji u utemeljenju vlastite države traže (vruga oni traže, kad neznaju ni sami što su i što hoće!) svoje narodno ujedinjenje i slobodu (dati će im ju, kad uvedu „ustav“ i „slobodine“, Cuvaje i komesare kao kod nas!) iskažemo naše tople simpatije (najzapuštenijem, najnepoznatijem i najdivljem plemenu arbanaskom! — kako ga Njemci u svojim leksikonima nazivlju) istodobno pak hoćemo da im pružimo i djelotvornu pomoć (valjda bajunetama!) u njihovoj neopisivoj bijedi. Zato se obraćamo na sve austrijance svih naroda (zar i na naš narod srpsko-hrvatski?) za pomoć bijednom iskušanom *arbanaskom* narodu. Neka svak dade prema svojim silama; i najmanji darak dokaz je simpatije. Pokažimo se moćnim braniteljima i pravim prijateljima (Arnauts!) u nuždi.“

?!!
Bez komentara, jer — *zaplijenilo bi!*

Skadar.

„Skadre, naš grade, počivaj u miru, Dok u nas traje i posljednjeg bila Ničija nam te neće uzet sila. . . .“ (Pavičević).

Kad je Balkanski rat počeo u strahu smo očekivali prve vijesti. Straha je brzo nestalo. Čuli smo samo za pobjede: Kumonovo, Prilip, Bitolj, Tuzi, Dečići punili su nas ponosom. Bijasmo radosni.

Zaplijenilo bi! — jer nesmijemo biti radosni. Op. ur.

Prilike na omiškom sudu.

Omiš, koncem travnja 1913.

Zadnji je dopis cij. Vašeg lista pobudio u Mjestu najživlje zanimanje, te je naišao na sveopće odobravanje. — Svatko je bio radostan, što se je jednom barem našla u štampi kandžija, koja je udarila živo u despotizam i tiraniju, što je od davna stoličise na Sudu. Po mjestu nema dovoljno riječi, da se pohvali Vaš cij. list, što je otvorio svoje stupce ovako plemenitoj stvari. Doduše zadnji je dopis bio tek prebljeda slika svega onoga, što truje mjestni Sud. Svi su primijetili, da se je mnogo toga mimoišlo, što ne bi baš bacalo najbolje svijetlo na nadglednika sudske kancelarije Zuvu Franceschi-a, a niti na kotarskog Suca D.r Fabio i suca Mihovila Politeo.

Više su Vlasti o svemu tomu odavna sasvim na čistu, ali se svejedno neće da maknu. Regbi da i ovdje imade svoje prste ona fatalnost, koja je posljedica sistema protekcija, što se je, na žalost, istovjetio s našim birokratskim životom. Ali kad oni, koji su pozvani, ili neće, ili zanemaraju, da učine išta više od svoje dužnosti, javno će ih mnijenje zamjeniti, te će otkriti sve gnjilo, nezdravo i okuženo, što traži lijeka od svake nepristrane, i poštene savjesti. Prikazati će se sve redom, a dokazat će se do potrebe, i u svakom času, dokazima a ruci.

U zadnjem se je dopisu istaknulo, kako su dva bijedna kancelarijska pomoćnika, pala žrtvom režima, što je raširio svoja crna krila nad mjestni Sud. Obojica su sinovi siromašnih roditelja. Jedan je od njih, i baš Vukičević, koji ima 5 godina ukupne službe, morao, za 5 sedmica dana, biti imenovan stalnim činovnikom, dočim je drugi bio obim nogama na pragu stalnog namještenja, budući su mu zato manjkala sama cigla 4 dana. Obojica su u gradu uživali sveopće simpatije, jer su bili inteligentni, radišni, mirni, poštenu, susretljivi i bez ikakve poroke. Gospoda sudci, čijim su sekojama bili dodijeljeni, nijesu imali dovoljno riječi, da ih hvale. — Zbog nestašice kancelarijskog osoblja na mjestnom Sudu, bili su neophodno potrebiti, tim više što nadglednik sudske kancelarije, Zuve Franceschi, zbog svojih sposobnosti u službi, slovi kao opće poznata ništica, tako da ostalo osoblje, pak i sami početnici, moraju da vrše ono, što je njemu povjereno.

C. K. kotarski sudac, koji jednog Zuvu Franceschi-a ističe kao prerевна i izvanredno sposobnog službenika — što i slijepi vide da nije baš tako — prikazao je izvješće Višoj Vlasti, kojim je kušao, da opravda otkaz, što ga je dao Vukičeviću i Papiću, a u kojem je stajalo pisano, da su i nesposobni, i nepokorni, te da se čak griješe o uredovne tajne! Nego — pardon — teretilo ih je dapače i to, što se kadkada usudjuju javno da druže s kancelistom Gliubich-em, koji je sada obustavljen od službe. — Ako nam To Ugledno Uredništvo bude blagohotno ustupilo još kadkada svoje stupce, prikazat ćemo cijeli „martirologij“ ovog poštenog i čestitog službenika, koji već od 10. mjeseci šeta po Omišu, dočim su mu stegnuta redovita beriva, te koji je morao pretrpjeti tako niskih i podlih šikanacija i nepravica, sve samo i jedino zaslugom gospode D.r Fabio i Zuve Franceschi-a, da se čovjeku buni svaki ljudski

osjećaj kad vidi, do čega su sve ljudi kadri da dopru u svojoj zloći.

Iz Zadra, kamo su osobno otišli Vukičević i Papić, da se potuže, donijeli su dosta obećanja. Ali jer i oni moraju da živu, a za življenje je potrebit kruh svagdanji, to moraju, dok, im se ispune obećanja, da ovise o milosti kakove plemenite duše. —

Stvari su na Sudu u Omišu i onako već daleko zabrazdile od prava puta, pak kako će se svršiti, ako se i nadalje bude ovako prosljedjivalo! Cijelo je mjesto silno uzrujano, te napeto očekuje, hoće li možda doći ikada čas, da olimpijci, odozgo bace svoje milostivo oko na ove bijednike, koji se tope i ugušuju u valovima najsratomnijih poniženja, proganjanja i nepravda. Ne će li se Više Vlasti jednom odlučiti, da rastvore onu koprenu i prodru preko one magle, koja daje svim stvarima, koje se događaju na Mjestnom Sudu, sasvim drugo obličje od onog, što ga u istinu imaju. — Hoće li možda predpostavljene Vlasti uputiti potrebitu istragu, da se uvjere, nijesu li možda kvalifikacije, što ih poglavica mjestnog Suda dao Vukičeviću i Papiću kakav lapsus, slučajno lapsus pravitatis? Neće li možda Nadležne Vlasti promisliti, da su i službenici kod Suda u Omišu ljudi, pak da, kao takovi imadu i nekakovih prava, što ih se nazivlje ljudskim pravima, a da nijesu nikakovi robovi iz vremena Kaligule, Nerona, inkvizicije i slično! — U korist je i samog ugleda Pravde i Sudstva, da nadležne Vlasti sve točno ispitaју, budući se u mjestu drži i javno govori da su protiv spomenutih kancelarijskih pomoćnicima bile uporabljene one prestroge mjere jedino s razloga, što su oni svjedočili u kazenoj parnici, koju je podigao D.r Fabio, te što su, pod prisegom, i ako u najograničenijoj mjeri, jer su znali kakovim će im posljedičama uroditi njihova svjedočanstva — iskazali istinu. Vremenom ćemo izložiti u kratkim potezima cijelu aferu Franceschi — Gliubich, D.r Fabio — Gliubić i t. d.

Nemožemo pak, a da ne spomenemo i slijedeću epizodu, koja, i ako je po sebi neznatna, ipak unaša malo svijetlosti u cijelu stvar. — 17.og tek. travnja, iza dva sata poslije podne, sjedilo je dvoje čeljadi tik uz kuću Zuve Franceschi-a. Najednom unidje služavka sudske poglavice D.r Fabio, te iza malo časaka izidje, savijajući se pod težinom jedne „damigiane“, što ju je nosila. — Neznamo, ali izgleda da u mjestu nije baš poznato, da bi se u kući Zuve Franceschi-a, nalazila kakova krčma, a niti tko znade, da Zuve prodaje vino na malo. — U javnosti ne manjka najraznovrsnijih komenata.

Bilješke.

„Ujedinjenje“. C. O. U. N. O. u Splitu javlja nam, da će pod ovim naslovom izdavati ujedinjena nacionalistička omladina glasnik jugoslavenskih nacionalista, da će list, izlaziti, počevši drugoga maja, svakoga petka na osam stranica, da će se štampati u Splitu, da će imati saradnika i dopisnika u svim zemljama, gdje živu Hrvati, Srbi i Slovenci. Pojedini će broj stajati 10 para; pretplata do konca godine za monarhiju pet kruna, za druge države šest kruna. Rukopisi

i novac se šalju na redakciju i administraciju Ujedinjenja, Spljet.

Javlja nam dopisnik iz Graca: *Je-dan hrvatski djak uapšen pod sumnjom špijunaže!* — Gosp. Ludwig Domac medicinar, sin prof. Domca putovao je nekidan iz Zagreba preko Steinbrücka u Grac. Kod Steinbrücka morao je čekati drugi brzi voz iz Trsta, te se je šetao pred kolodvorom i šetajući došao je do mosta, gdje je nešto zabilježio u svome „Notizbuchu“. Žandari koji su to opazili, odmah su ga uapsili i pod sumnjom špijunaže predali državnom odvjetništvu. Gosp. Domac je sjedio puna dva dana u tamnici, dok su vlasti dobile informacije i uvjerile se da gosp. Domac nije nikakvi špijon i da od njegove bilješke most nije bio a ma baš u nikakvoj opasnosti.

Upozorujemo naše djake, koji putuju, da radje čekaju voz u „Warte-Salonu“, jer je već i sama šetnja postala sumnjivom.

Zagrebačke cenzure i „Obzor“. Kad je Skadar pao „Obzor“ je štampao uvodnik s naslovom: „Skadar je pao!!!“ zagrebačka je cenzura zaplijenila... od naslova dvije uzkladne tačke radi — javnog reda i mira — i dozvolila samo jedan!

Primamo iz srednje Dalmacije: Na

daleko je poznato niz našu pokrajinu kakav je zadržani savez, te na koji način postupa sa drugim štedionicama, blagajnama i ljudima, koji ne pušu u rog Don Frane et com. Za danas samo moram da konstatiram jednu činjenicu a to je, da jednoj štedionici u srednjoj Dalmaciji, kojoj su upravitelji proste klerikalne prirepine, savez šalje češće za uređenje knjiga znate koga? — glavom revizora Mratovića. Komentara ovome ne treba.

Primili smo od našeg mladog sumisljenika lijepi dopis iz Beograda o proslavi pada Skadra u Beogradu ali ga za sada — na žalost — ne možemo uvrstiti. Nastojati ćemo u narednom broju.

Iz ovoga će dopisa naši čitatelji moći tekar da slute, šta se u Beogradu toga dana sve događalo. Broj duša, koje su prisustvovala manifestacijama bio je ogroman, oduševljenje neopisivo.

Primamo iz Dubrovnika: „Poštovano Uredništvo! Molim Vas, da u dojučeršnjem broju Vašega lista iznesete, da nije istina, da sam ja bio izagnan iz Gimnazije, jer sam sudjelovao u demonstraciji, niti da je gosp. Posedel kriv mojemu izgonu. Unaprijed Vam zahvaljujući, bilježim se sa poštovanjem. — Stijepo Perić“.

Politički pregled.

Kretnje Austrije: „Corriere della sera“ od srijede nosi u svom uvodniku pod ovim naslovom iz pera odličnog žurnaliste Torre (T) slijedeće:

„Nalazimo li se dakle u oči onih teških događaja, koje je Evropa do sada htjela da na svaki način izbjegne? Sigurno je da od početka balkanskog rata internacionalni položaj nije nikad bio tako težak kao danas. Vjesti što stižu iz Londona i Beča javljaju da je Austrija odlučila postupiti proti Crnojgori. Ako kralj Nikola ustraje u osnovi da zadrži Skadar, vojničke operacije mogle bi (Ako ni- jesu već!) započeti kroz najkraće vrijeme.“

Austrija nije htjela da poslušava savjet Italije i pripravlja se na rat? Hoće li ostati sama pri poduzeću? Hoće li je Rusija pustiti da radi? Neće li panslavisti učiniti presiju na vladu, da ju prisile na intervenciju na korist jugoslavena?

Rusija, a tako i Francuska protivne su neprijateljskim mjerama proti Crnojgori.

Italija je — kako javljaju iz Rima — odbila zajedničku vojničku akciju s Austrijom proti Crnojgori.

U Kotoru je zapovjedništvo tvrdjave naredilo gradjanima, da budu spremni kroz 36 sati da ostave Kotor.

Iz mjesta.

Današnji broj našeg lista izlazi samo na dvije stranice radi blagdana, a i radi — modre olovke, koja nas u ovom kritičnom času nemilo križa. Čitatelji, koji su kroz svih prošlih sedam mjeseci balkanskog rata usprkos redovitim zaplijenama našeg lista ostali strpljivi, neka se za čas strpe, a tako i dopisnici i neka nas ne zapuste, pogotovo sada — u ovo kritično doba!

Družina „Hrv. Narodnog Kazališta“ iz Osjeka, koja će sutra gostovati u našem gradu sa operetom „Ciganska ljubav“, pripjela je danas iz Splita sa parobrodom Zagreb. Preporučujemo gradjanstvu ovo naše vrsno kazališno društvo, koje je i u Dubrovniku i u Splitu sjajno uspjelo.

Oprez! Budući je od jutros rano po gradu dignuta sva sila konja i mazaga, te jo osobito na obali i pred ribarnicom usljed ovog komešanja i pazarenja velika opasnost po prolaznike, upozoravamo roditelje da pripaze pomnjivo na djecu, da ih konji i mazge, što u buljucima trču po gradu, ne pogaze.

Pomozite ranjenim - - - - - Crnogorcima!

PUČKA ŠTEDIONICA

U ŠIBENIKU

sa K 600.000 - Jamčevne glavnice.

Prima novac od članova. Najmanji je ulog K 0:50 sedmično, koji traje 4 godine do uplaćene svote od K 104:—, što predstavlja jednu dionicu.

Prima novce na štednju od K 5:— unapred, te ga ukamaćuje sa 4¹/₂-5% plaćajući sama rentni porez.

Prima novce u tek. računu, a vrši najtočnije sve naloge vlasnika istih.

Izdaje (samo zajmove članovima) na mjenice, obveznice, uknjižbu i u tek. računu.

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za ljetnu sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene 17-52

NE BOJI SE UTAKMICE.

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cienjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrijeme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cienjenog občinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforte.

Sa veleštovnjem
FRANE CRLJENKO

Preuzima
novčane uloge

te ih ukamaćuje sa

4¹/₂ - 4³/₄

na uložne knjižice.

Dionička glavnica
80 milijuna

Središnjica u PRAGU,
utemeljena god. 1868.

Pričuvene zaklade
23 milijuna

Živnostenská Banka Podružnica u Trstu

Brzovjavni naslov:
„Živenstenská“

VIA NUOVA N. 29.

Telefon:
N. 2157 — 1078

IZVRŠUJE SVE BANKOVNE POSLOVE.

Uloge u

TEKUĆEM
računu

ukamaćuje prema
sporazumu.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA IN-

KASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM

MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA

17-52

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA

NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPI-

RA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA.